

Duurzaam Behoud Stolpen

Gebouwen van voor 1900 blijken duurzamer dan gedacht. Niet alleen omdat deze panden al zo lang geconserveerd zijn en architectonisch aantrekkelijk zijn. Veel panden blijken hét energetisch beter te doen (8%) dan gebouwen die na 1990 zijn opgeleverd. En 20 tot 40% beter dan gebouwen uit 1940 tot 1989 (Van de Ven & Stappers, 2009). Hoe kan dat? Doordat wanden, binnenmuren en vloeren in deze gebouwen van nature het vermogen bezitten om warmte vast te houden en dit op het juiste moment weer af te geven. De inval van daglicht is goed en de verse lucht komt naar binnen door natuurlijke ventilatie.

Wat betekent deze kennis voor het toekomstig behoud, eerherstel en verduurzaming van de stolp? De eerste verbetering van comfort en het reduceren van energielasten ligt in het gebruiken van de woning. Zonder grote ingrepen en zonder schade aan de historische waarde van het pand, is er veel effect te realiseren.

Dit zijn maatregelen uit het zogenoemde Altijd Goed pakket.

Inhoud

Duurzaam Behoud Stolpen	1
Altijd Goed Pakket	2
Aanvullend is er nog snel winst te realiseren met alert gedrag:	2
Maatwerk	3
Stolp moet ademen	3
Vochtregulatie	3
Condensatie: vochtproblemen	3
Damp-open isolatie	4
Isolatieglas	4
Isolatie zoldervloer alternatief voor dakisolatie	4
Vloer en bodemisolatie	4
Financiering	5
Aankoopfinanciering (monument)	5
Fiscaal voordeel (monument)	5
Financiering van restauratie en onderhoud (monument)	5
Subsidies (voor alle bestaande woningen)	6
Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE)	6
Subsidie energiebesparing eigen huis	6
Subsidie verwijderen asbest daken	6
BTW terug bij investering in zonnepanelen	6
Energiebespaarlening	6

Altijd Goed Pakket

1. Verklein de ruimten, zodat de woning per ruimte snel te verwarmen is en de warmte er beter blijft hangen.
2. Geef de ruimten een duidelijke functie, net zoals vroeger. Bijvoorbeeld woonkeuken, zitkamer (zomer), zitkamer(winter), logeerkamer, et cetera.
3. Verwarm alleen de ruimte waarin op dat moment geleefd wordt. Schakel de verwarming uit of stel de verwarming in op 15 graden (bij veel vocht) in ruimtes die u niet gebruikt.
4. Herstel de binnen- en buitenluiken, ze kunnen een flinke energiebesparing opleveren. Waren luiken nooit aanwezig, gebruik dan een zware kwaliteit gordijnen. Sluit de gordijnen en luiken op tijd. Energiebesparing loopt op tot 15% per jaar.
5. Plaats radiatorfolie achter alle radiatoren. De folie voorkomt dat de warmte via de muur naar buiten lekt.
6. Isoleer alle leidingen in huis waar warmwater door stroomt.
7. Plaats een (Elzen)haag op 0,5 tot 1 meter van de gevel als windbreker voor een muur waar altijd de wind op staat. Een haag als windbreker kan 10% energiebesparing opleveren.
8. Laat de Leilinden staan of plaats ze. In de zomer geven ze een natuurlijke verkoeling door de warmte van de zon tegen te houden. In de donkere wintermaanden, wanneer ze blad verliezen, laten ze licht toe.
9. Laat het Centrale Verwarmingssysteem waterzijdig inregelen.
10. Vervang een oude CV ketel voor een nieuwe generatie zuinige CV installatie.
11. Gebruik energiezuinige verlichting.

Aanvullend is er nog snel winst te realiseren met alert gedrag:

1. Laat apparatuur niet stand-by staan.
2. Plaats deurdrangers daar waar wordt vergeten de deuren te sluiten.
3. Zet de thermostaat een of twee uur voor het verlaten van de woonruimte op nachtstand (ongeveer 15 graden).
4. Stook niet hoger dan 20 graden. Zodra de ruimte op temperatuur is, kan de thermostaat een graadje lager. Kleine ruimten blijven langer warm.
5. Wanneer de zon naar binnen schijnt, hoeft de verwarming minder bij te stoken. De thermostaat kan dan 2 tot 5 graden lager, zolang de zon de ruimte verwarmt.
6. Installeer een waterbesparende douchekop en thermostaatkraan.
7. Ontdooi regelmatig de diepvries. Twee millimeter ijs doet het verbruik met 10% stijgen.
8. Douche een paar keer per week kort in plaats van in bad gaan.

Maatwerk

Wie meer wil doen dan het Altijd Goed Pakket, komt uit bij Maatwerk. Dit houdt in dat er door een expert van de Boerderijen Stichting Noord-Holland of van de Monumentenwacht een bouwtechnisch rapport van de eigen stolp wordt gemaakt. Inclusief een advies voor een verstandige aanpak om de bouwtechnische staat van het pand ook in de toekomst te kunnen garanderen. Een bouwtechnische keuring is ook altijd nodig wanneer gebruik wordt gemaakt van fiscale regelingen (voor monumenten). Zie onderdeel financiering.

Stolp moet ademen

Het isoleren van panden van voor 1900 is niet altijd gewenst. Dit kan nadelig zijn voor de technische kwaliteit van het gebouw en de monumentale waarden. Hoe zit dat? Dit komt doordat historische gebouwen van nature ademen omdat er meer kieren zijn. En dat is juist goed omdat er zo afvoer van vochtige binnen lucht plaatsvindt. Dat gebeurt bij de ramen en deuren, het dak, de vloer en de gevel. Het voordeel daarvan is dat de warme binnen lucht (met waterdamp) op een natuurlijke manier wordt afgevoerd. Dit komt een gezond binnenklimaat ten goede, het is beter voor het behoud van de constructie van het pand en het bespaart energie. De energiebesparing wordt gerealiseerd doordat de ventilatie natuurlijk en gedoseerd gebeurt. Binnen isolatie heeft nadelen als het niet goed wordt uitgevoerd. De oppervlakte van de gevel, het dak of de vloer worden in de winter kouder. De warmte van binnen in de woning kan minder makkelijk door de gevel naar buiten. De kans op condensatie in het constructiemateriaal vergroot. In de zomer warmt de buitenkant van de gevel extra op, omdat de geïsoleerde binnenzijde minder afkoelt. Hierdoor ontstaan thermische spanningen (krimpen en uitzetten van de gevel), waardoor scheuren ontstaan. Ook blijft de gevel langer nat doordat het vocht minder snel verdampt. Bij vorst kunnen baksten kapot springen of gaan schilferen.

Vochtregulatie

Naast het afvoeren van vocht door natuurlijke ventilatie, wordt de vochtige binnen lucht ook in de constructie van de woning opgenomen en langzaam weer afgegeven. Natuurlijke materialen zoals historisch metselwerk en kalkstucwerk bevorderen dit. Vochtopname is het sterkst douchen en koken. Maar ook in een kamer waar veel personen aanwezig zijn. Uitgeademde lucht bevat namelijk veel waterdamp. Door veranderende omstandigheden wordt het vocht later weer aan de lucht afgestaan: een natte gevel droogt door zon en wind en na het douchen of koken verdwijnt het opgenomen vocht weer uit de wanden en het plafond. Dit ondersteunt het ademend vermogen van het gebouw. Het is dus belangrijk dat vochtregulerende functie van de stolp niet wordt aangetast. Materiaal keuze is daarom heel bepalend voor de mate waarin een woning kan ademen.

Condensatie: vochtproblemen

In koude delen van de gevel, het dak en de vloer (de schil van de woning) wordt vocht langer vastgehouden. Het condenseert dan in het ademende materiaal. De condensatie is ook te zien bij beslagen enkelglas. Een te grote ophoping van vocht in de constructie is funest voor de kwaliteit van de materialen. Vooral hout is hier gevoelig voor. Op den duur ontstaat schimmel en/of houtrot. Schade aan verborgen delen, zoals houten balken, komt pas aan het licht als het te laat is. Daarnaast is de aanwezigheid van schimmels niet bevorderlijk voor de gezondheid, ze kunnen astma en allergieën veroorzaken. Vooral kinderen zijn hier gevoelig voor. Het is dus belangrijk dat een "kierenjacht" beperkt en gedoseerd wordt uitgevoerd voor het behoud van de constructie.

Damp-open isolatie

Waar isolatie wordt aangebracht is het raadzaam om alleen te werken met damp-open isolatie (zoals vlas, cellulose, schapenwol, hennep), een vochtregulerende aftimmering (bv houtvezelplaten) en een ademende afwerking (kalkstucwerk, leemlagen, vochtregulerende verf). Deze materialen nemen net als stucwerk het vocht tijdelijk op en geven dit later weer af.

Isolatieglas

Het vervangen van enkel glas voor isolatieglas is afhankelijk van het gebruik van de Stolp als woning. Wanneer de slaapkamers op de bovenverdieping liggen en de bewoners graag met een raam open slapen, is het weinig zinvol om isolatieglas op de verdiepingen aan te brengen. Het toepassen van isolatieglas en/of voorzetramen op de begane grond, waar de leefruimten zijn, ligt anders. Hier ligt vaak de wens om meer warmte vast te houden. Voor de constructie is het dan belangrijk om de gevels en ramen (isolatieglas/voorzet ramen) op hetzelfde niveau te brengen, zodat hier geen warmtekoude bruggen ontstaan.

Isolatie zoldervloer alternatief voor dakisolatie

In nok is vaak ruimte om een zoldervloer te maken. Een zoldervloer is te isoleren als alternatief voor dakisolatie. Voordelen zijn zowel technisch als esthetisch. De ruimten onder de zolder worden dan van bovenaf geïsoleerd, waardoor de warmte niet verder opstijgt naar een volgende verdieping. Daardoor wordt de zolder kouder ten opzichte van de rest van de woning. Voor een verblijf op de zolder kan eenvoudig gebruik worden gemaakt van stralingswarmte van een infraroodverwarming. Deze levert direct warmte wanneer dat nodig is via een aan en uit knop. Het isoleren van een verdiepingsvloer is technisch eenvoudiger dan het isoleren van een dak.

Vloer en bodemisolatie

Wanneer er een kruipruimte aanwezig is, is het mogelijk om isolatie aan te brengen. Woningen zonder kruipruimten zijn beperkt in de mogelijkheden. Het isoleren van de vloeren van bovenaf, is af te raden bij houten vloeren vanwege de grote kans op houtrot. Bij een stenen vloeren kan het wel. Een groot nadeel blijft de verhoging van de vloer, waardoor bijvoorbeeld authentieke deuren ingekort moeten worden. Tenzij de gehele vloer wordt vervangen, omdat deze bijvoorbeeld geen historische waarde heeft. Dan isolatie en vloerverwarming eenvoudig worden opgenomen in het ontwerp. Comfortabel en energiebesparend bij goed gebruik.

Literatuur: Van de Ven, H. & Stappers, M., 2009. Rijksdienst voor Cultuur en Erfgoed, zomer 2009. Artikel: Monumenten het zuinigst met energie.

Financiering

Wat er aan financiering voor het onderhoud aan uw monument mogelijk is, hangt af van de persoonlijke situatie en het soort monument of woning met beschermt dorpsgezicht af. Toegevoegd is een overzicht met de financiële regelingen voor rijksmonumenten, provinciale monumenten, gemeentelijke monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten (waaronder veel stolpen vallen).

Aankoopfinanciering (monument)

De aankoopfinanciering van een monument regelt u bij het Restauratiefonds of bij uw eigen hypotheekverstrekker. De financiering is niet anders dan bij een willekeurig ander pand.

Fiscaal voordeel (monument)

Als particuliere eigenaar van een rijksmonument kunt u de kosten voor het onderhoud van uw pand fiscaal verrekenen met uw inkomen. U mag alleen kosten aftrekken voor het vervangen of repareren van onderdelen van een rijksmonumentenpand. Het moet gaan om onderhoudskosten. Dat zijn werkzaamheden bedoeld om het pand in bruikbare staat te houden of te herstellen, waaronder achterstallig onderhoud. Deze kosten moeten in redelijkheid zijn gemaakt (en eventueel verkregen subsidiegeld voor onderhoud moet eraf worden getrokken). Het gaat niet om een verbetering, zoals een uitbreiding van het pand. Meer fiscale informatie op de site van de belastingdienst.

Financiering van restauratie en onderhoud (monument)

Voor de restauratie en het onderhoud van een monument bestaan diverse financiële mogelijkheden. Er is een landelijke en provinciale monumenten lening (ook voor niet monumentale stolpen) en een gemeentelijke subsidie voor onderhoud.

Voor vragen over Duurzaam Behoud Stolpen kunt u altijd terecht bij de Boerderijen Stichting, Vrienden van de Stolp en de Monumenten Wacht Noord-Holland.

Subsidies (voor alle bestaande woningen)

De overheid stimuleert duurzaam gedrag met verschillende subsidies en fiscale voordelen (monumenten). De belangrijke subsidies die voor alle woningeigenaren (met een bestaande woning) gelden, hebben we op een rij gezet.

Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE)

Wilt u zelf duurzame energie opwekken? Vanaf 4 januari 2016 is er subsidie voor zonneboilers, warmtepompen, biomassaketels en pelletkachels. De hoogte van de subsidie is afhankelijk van de gekozen maatregel. Deze regeling is in combinatie met andere regelingen aan te vragen.

Meer informatie over en het aanvraagformulier investeringssubsidie duurzame energie (ISDE) vindt u op www.rvo.nl (onder subsidies particulieren)

Subsidie energiebesparing eigen huis

De Subsidie energiebesparing eigen huis ontvangt u als u minimaal 2 energiebesparende maatregelen neemt. Daarnaast ontvangt u subsidie als u advies inwint. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) behandelt de subsidieaanvragen op volgorde van binnenkomst. Subsidie wordt verleend bij uitvoering van minimaal twee van de volgende maatregelen: HR+++ glas, vloer-, bodem-, gevel- en dakisolatie. Meer informatie over en het aanvraagformulier energiebesparing eigen huis vindt u op www.rvo.nl (onder subsidies particulieren).

Subsidie verwijderen asbest daken

Subsidie kunt u aanvragen wanneer u degene bent die de rekening betaalt voor het verwijderen van het asbest dak. Let op dat de degene waaraan de factuur voor de verwijdering van het asbest dak is gericht, ook de subsidieaanvraag indient. Particulieren, (agrarische) ondernemingen, non-profit organisaties of overheden komen hiervoor in aanmerking. Overheden die een asbest dak laten verwijderen uit hoofde van een wettelijke taak komen niet in aanmerking voor de subsidie. Meer informatie over en het aanvraagformulier verwijderen asbest daken vindt u op www.rvo.nl.

BTW terug bij investering in zonnepanelen

Sinds 20 juni 2013 kunt u de BTW op zonnepanelen terugvragen. Het gaat om 21% BTW op het materiaal en de installatiekosten. Dat is mogelijk omdat u gezien wordt als ondernemer.

Let op: het gaat dus NIET om BTW op de door u opgewekte energie. Daarvoor geldt een andere regeling: omdat dat bedrag heel laag is, valt u onder de kleineondernemersregeling. Dat betekent dat u ook deze BTW niet hoeft te betalen. Voor meer informatie en een handig stappenplan, zie www.rvo.nl en www.milieucentraal.nl

Energiebespaarlening

Neemt u energiebesparende maatregelen? Dan kunt u tegen een gunstige rente een lening afsluiten. Denk aan dakisolatie, een nieuwe HR-ketel, zonnepanelen op uw dak, etc. In het algemeen gaat het om maatregelen die de volgende gevolgen hebben: Meer wooncomfort, een lagere energierekening, een beter milieu tot gevolg hebben. Het geld komt uit het Nationaal Energiebespaarfonds. Een initiatief van de Rabobank, ASN Bank en de Rijksoverheid. U kunt minimaal € 2.500,- en maximaal € 25.000,- lenen. Voor bedragen tot € 5.000,- is de looptijd van de lening 7 jaar. Voor bedragen van € 5.000,- en meer is de looptijd 10 jaar. Een looptijd van 15 jaar is mogelijk bij leningen vanaf € 15.000,-. De rentepercentages liggen tussen de 2,5% en 3,5%. Dit is afhankelijk van de hoogte van uw lening.

Aan de lening kleven wel voorwaarden. Zo moet u woningeigenaar én bewoner zijn. En het bedrag wordt in een bouwkrediet gestort. Meer informatie en aanvragen over energiebespaarlening www.rvo.nl